

Броварник Анна Сергіївна,
здобувачка ступеня вищої освіти
бакалавр Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри конституційного
права Навчально-наукового інституту
права та психології Національної
академії внутрішніх справ доктор
юридичних наук, доцент

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ НА ШЛЯХУ ВСТУПУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У 1994 році Україна підписала Угоду про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом, яка набула чинності 1 березня 1998 року та заклала основи для співробітництва з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань [1, с. 62].

Указом Президента України було затверджено Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу (далі – Стратегія) від 11 червня 1998 р. Україна закріпила стратегічний курс на євроінтеграцію шляхом повноправного членства в ЄС, забезпечення всебічного входження держави у європейський політичний, економічний, правовий простір та створення передумов для набуття членства у ЄС. Головним інструментом втілення Стратегії у життя стала Програма інтеграції України до ЄС, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. Вона охоплювала практично всі сфери суспільного життя держави з метою досягнення критеріїв, що впливають з цілей валютного, економічного та політичного союзу держав – членів ЄС, сформульовані Радою ЄС в червні 1993 р. у м. Копенгагені. В цей час розпочалося формування нового законодавства України, яке ґрунтувалося на міжнародних і європейських стандартах. З метою унормування механізму адаптації законодавства, утворення відповідних інституцій та інших додаткових заходів, необхідних для ефективного правотворення та правозастосування, 18 березня 2004 р. Верховна Рада України прийняла рамковий Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [2, с. 51].

З 2009 року Україна співпрацювала з ЄС у рамках ініціативи “Східне партнерство”, однією зі складових якої було сприяння укладенню угоди про асоціацію з ЄС. Сама Угода про асоціацію з ЄС була підписана в 2014 році після Євромайдану та Революції гідності, а вступила в силу в 2017 році. Після повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році євроінтеграційні процеси пришвидшилися; 28 лютого 2022 року Президент України Володимир Зеленський підписав заявку на членство України в Європейському Союзі, а у

червні, як уже зазначалося, Україна отримала статус кандидата [1, с. 62].

7 лютого 2019 року в Україні був прийнятий Закон «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» [1, с. 65].

Закон вніс до Конституції України декілька важливих новел. По-перше, преамбулу Конституції було доповнено словами «... підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України», які чітко на найвищому нормативному рівні визначили євроінтеграційний пріоритет України. По-друге, перелік повноважень Верховної Ради України у статті 85 було доповнено; тепер вони включають, крім «визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики», також «реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору». По-третє, відбулись деякі зміни звичного статусу Президента України як гаранта (ст. 102): «Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору». По-четверте, були доповнені повноваження Кабінету міністрів України (ст. 116); після змін він також «забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» [1, с. 65].

Після внесених змін Конституція України включила ті положення, які можна визначити як необхідний мінімум для початку серйозної роботи, спрямованої на інтеграцію України до ЄС. При цьому, низка питань конституційного характеру залишилася невирішеною, зокрема стосовно порядку передання частини повноважень на інституційний рівень Євросоюзу, співвідношення джерел права ЄС з національним правом, суб'єкта/ів, уповноваженого/их представляти Україну в органах ЄС тощо. Розв'язання цих проблем можливе як шляхом конституційних змін, так і іншими засобами конституційного характеру (до прикладу, шляхом офіційного тлумачення Конституційним Судом України положень чинної Конституції; проведення з окремих питань референдуму; прийняття спеціального закону тощо) [1, с. 65].

Нашій державі для повноцінної інтеграції України в ЄС дійсно буде потрібна зміна Конституції, яка визначатиме механізми впровадження норм європейського права в національне законодавство.

Стаття 8, яка закріплює принцип верховенства Конституції, нині передбачає, що Конституція України має найвищу юридичну силу, а її норми є нормами прямої дії. Проте для ефективної інтеграції в правову систему Євросоюзу важливо визнати верховенство права ЄС, яке має пряму дію.

Це стане основою для уникнення правових конфліктів між конституційними нормами України та зобов'язаннями перед ЄС. **Стаття 9**, що регулює включення міжнародних договорів у національне законодавство, також потребує уточнення. Для відповідності європейським вимогам необхідно передбачити пріоритет норм права ЄС над національним

законодавством у разі колізії. Це дозволить виконувати норми права ЄС без необхідності додаткової імплементації, підвищуючи стабільність правового порядку. Стаття 19 вимагає від державних органів діяти виключно на підставі Конституції та законів України. Для повноцінного впровадження європейського права необхідно додати положення, яке зобов'язуватиме органи державної влади враховувати право ЄС.

Окремої уваги потребують і статті, що регулюють судочинство в Україні, адже важливо узгодити їх із можливістю визнання юрисдикції Суду ЄС у правовій системі України [3].

Заступник Голови Конституційного Суду, Сергій Головатий, зазначав про важливість діяльності Європейської Комісії „За демократію через право“ (Венеційська Комісія), на яку було покладено функцію працювати з національними конституційними судами, допомагати їм випрацьовувати свою доктрину і, таким чином, з іншими інституціями Ради Європи забезпечувати сталість європейських цінностей та їх дієвість. Саме завдяки позитивному Висновку Венеційської Комісії щодо Конституційного Договору між Президентом і Верховною Радою Україна, ще не маючи тоді власної демократичної Конституції, винятково здобула членство в Раді Європи в листопаді 1996 року. Від 1996 року в Україні постав конституціоналізм європейського зразка. Він ґрунтується на європейській конституційній спадщині. Він продовжує розвиватися і відповідну роль у цьому відіграє Конституційний Суд України.

Як зазначав Сергій Головатий, в останні роки Конституційний Суд України у своїй діяльності все більше спирається на європейські стандарти, що їх устанавлюють європейські інституції. Зокрема, Суд регулярно застосовує Доповідь Венеційської Комісії „Про правовладдя“ та спирається в обґрунтуванні своїх рішень на інструментарій документу „Мірило правовладдя“. Також Конституційний Суд України регулярно звертається до Венеційської Комісії за консультативним висновком *amicus curiae*. У цьому контексті він додав, що Конституційний Суд доводить своїми рішеннями відданість європейським цінностям та здатний робити це й надалі [4].

Отже, унормування стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та в організаціях Північноатлантичного договору на рівні Конституції України неоднозначно сприйняли в українському суспільстві. Це сприятиме розвитку євроінтеграційних відносин з декількох причин. По-перше, конституціоналізація євроінтеграції засвідчила важливість цих відносин та незворотність курсу держави, що сприятиме її сприйняттю українцями як необхідного та суспільно-корисного явища. По-друге, для країн-членів ЄС цей факт буде підтвердженням незмінності та незрадливості України обраному курсу. По-третє, це стане додатковою гарантією проведення системних реформ, які є основним критерієм для набуття повноправного членства [2, с. 52].

Список використаних джерел:

1. Бобко М. Європейська інтеграція України в світлі конституційного права. *Український часопис конституційного права*. – 2023. С. 61-68. URL: <https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2023-2/pdfs/6-marta-bobko-yeuropeiska-intehratsiia-ukrainy-svitli-konstytutsiinoho-prava.pdf>
2. Мельничук О. Ф., Павліченко І. М. Конституційно-правове забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу: становлення та розвиток. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. – 2021. С. 49-53. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/01/11.pdf>
3. Веселовський Б. Євростандарт для Конституції: як Україна має змінити основний закон до вступу в ЄС. – 2024. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/11/15/7198450/>
4. Міжнародна конференція: «Роль Конституційного Суду України в реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі» - 2022. URL: <https://ccu.gov.ua/novyna/mizhnarodna-konferenciya-rol-konstytuciynogo-sudu-ukrayiny-v-realizaciyi-strategichnogo-kursu>

Бут Юрій Анатолійович,
докторант Науково-дослідного
інституту публічного права, кандидат
юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ПРИ ОЗНАЙОМЛЕННІ З РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Європейська конвенція з прав людини у ст. 6 декларує, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом (п. 1). Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення повинен мати час і можливість, необхідні для підготовки свого захисту (підпункт b п. 3) [1]. Відповідне положення знайшло своє закріплення у ч. 12 ст. 290 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, де вказано, що якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів, суд не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази.

Так як негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НСРД) – це дії відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, то в правозастосуванні виникають питання щодо належної правової процедури відкриття результатів їх проведення по завершенню досудового розслідування.

Зокрема, у Постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 жовтня 2019 року зазначено, що, якщо сторона обвинувачення під час досудового розслідування своєчасно вжила всі необхідні та залежні від неї заходи, спрямовані на розсекречення процесуальних документів, які стали підставою